

* *Konštitucionalizmus verzus demokratizmus a jeho dopad na všeobecné súdnictvo*

*prof. JUDr. Ján Svák, DrSc.
Paneurópska vysoká škola
22.05.2014*

*** SUVERENITA L'UDU**
v.
OCHRANA L'UDSKÝCH
PRÁV

*** ÚSTAVNÝ SÚD SR**

v.

NÁRODNÁ RADA SR

* ODDELENOSŤ MOCÍ & REŠPEKTOVANIE ROZHODNUTÍ

Konkrétna kontrola
ústavnosti
(Gaulieder)

Abstraktná kontrola
ústavnosti
ÚZ. 254/2006 Z.z.

Ústavné zákony
HALLELUJAH

* Aplikácia ústavného práva

Procesná

Interpretácia

* Dispozičná zásada v. Zásada oficiality (Sporové právo) (Trestné právo)

PL. ÚS 4/94 „... V konaní pred ústavným súdom platí dispozičný princíp. Z obsahu tohto procesného princípu možno vyvodit', že navrhovateľ až do rozhodnutia vo veci samej má právo disponovať s návrhom podľa vlastného uváženia a v tejto dispozícii ho žiaden zákon ani Ústava Slovenskej republiky neobmedzuje.“

PL. ÚS 16/09 „... v prípade spät' vzatia návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov musí brať ústavný súd prioritne zreteľ na to, či ústavný problém možného nesúlady právnych predpisov aj po spät' vzatí návrhu stále trvá a záujem na ochrane ústavnosti vyžaduje jeho riešenie.“

III. ÚS 3/00 „... Ústavný súd Slovenskej republiky je podľa čl. 124 orgánom ochrany Ústavnosti a preto musí pokladať jej ochranu za nadradenú dispozičnej zásade uplatňovanej v konaní pred ním.“

*INTERPRETÁCIA

METÓDY

ZDROJE

* METÓDY

VYŽAROVACIE
(Ústavná konformnosť)

TESTOVACIE
(Princíp proporcionality)

Vyvažovacie

* ÚSTAVNÁ KONFORMNOSŤ

Abstraktná kontrola
ústavnosti

(minimalizovanie negatívneho normotvorcu)

Individuálna kontrola
ústavnosti

Ad A: Bver GE 2/267 „... Zákon nie je protiústavný, pokiaľ je možný jeho výklad, ktorý je v súlade s ústavou, a zákon pri takomto výklade zostáva zmysluplný.“

Ad B: II. ÚS 148/06 „... všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vyhľadať právne normy v prospech realizácie ústavou (tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd.“

* PRINCÍP PROPORCIONALITY

VHODNOSŤ

POTREBNOSŤ

POMEROVÁVANIE

MIERNOSŤ

SPÔSOBILOSŤ

EMPIRICKÉ

KONTEXTOVÉ

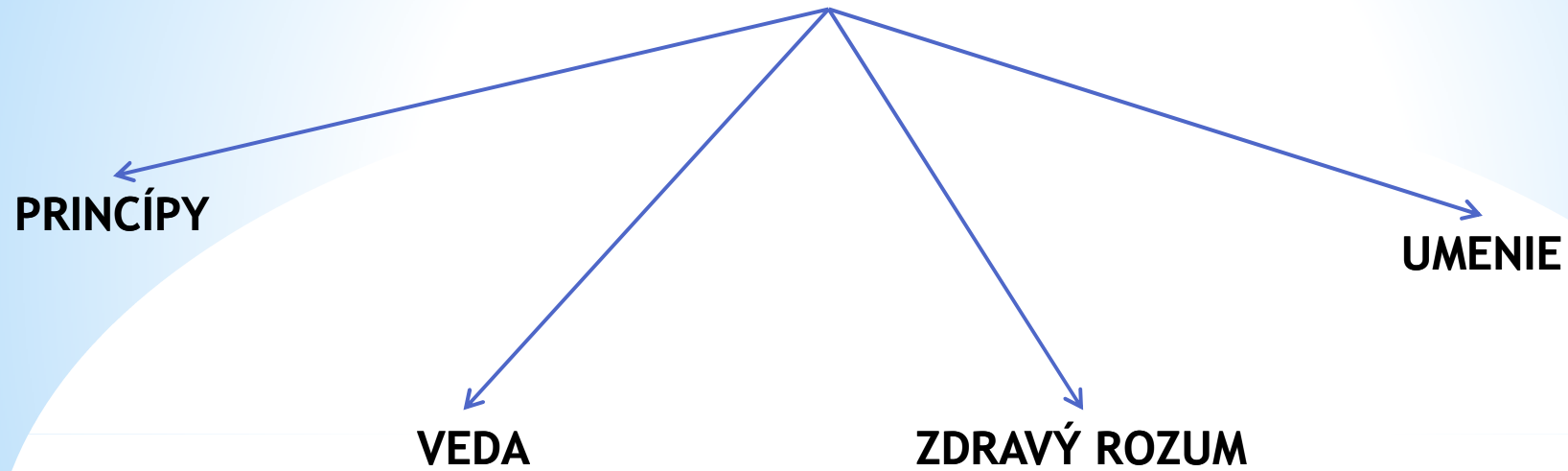
SYSTÉMOVÉ

HODNOTOVÉ

KASKÁDOVITOSŤ

RACIONALITA
(Extrémna disproporcionalita)

*ZDROJE

* PRINCÍPY

- 1. právneho štátu**
- 2. demokratického štátu**
- 3. zvrchovaného štátu**
- 4. princíp materiálneho právneho štátu** (Ústavný súd Slovenskej republiky ho charakterizuje ako štát, v ktorom sú stelesnené také právne princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť)
- 5. princíp viazanosti orgánov verejnej moci zákonom** (súčasťou a zároveň opozitom tohto princípu je základný princíp súkromného práva, ktorý umožňuje súkromným osobám konať podľa svojej vôle vo všetkom, čo im zákon výslovne nezakazuje)
- 6. princíp delby výkonu verejnej moci** (verejná moc je rozdelená formálne na zákonodarnú, výkonnú a súdnu, pričom žiaden z orgánov verejnej moci nemôže vykonávať moc zverenú inému orgánu)
- 7. princíp sudcovskej nezávislosti** (jeho cieľom je zabezpečiť nestrannosť výkonu súdnictva ako základného predpokladu fungovania súdnej moci),
- 8. princíp reprezentatívneho mandátu** (je základom nezávislého fungovania zákonodarných zastupiteľských orgánov)
- 9. princíp parlamentarizmu** (rozhodujúcim orgánom verejnej moci je najvyšší zastupiteľský orgán, ktorý reprezentuje politické záujmy)
- 10. princíp zodpovedného vládnutia** (znamená zodpovednosť vlády voči parlamentu, ktorý vláde alebo jej členovi môže vysloviť nedôveru)
- 11. republikánsky princíp** (hlavou štátu je fyzická osoba na základe dočasnej legitimacy a všetci reprezentanti štátnej moci musia byť zvolení priamo alebo nepriamo ľuďom)
- 12. samosprávny princíp** (predstavuje smer prenosu kompetencií z orgánov štátu na samosprávne orgány)
- 13. princíp priamej demokracie** (jeho obsahom je možnosť občanov participovať na ústavodarnej a zákonodarnej moci)
- 14. princíp spravodlivosti, rovnosti a zákazu diskriminácie** (premieta sa do práva na rovnaké zaobchádzanie, rovnosti pred zákonom aj pred súdom, ktorý je vybudovaný na spravodlivom súdnom procese)
- 15. princíp právnej istoty** (obsahuje právo na zrozumiteľnosť a predvídateľnosť práva, ktoré z pohľadu každého subjektu nebude bez legitímneho dôvodu zhoršované)
- 16. princíp non-retroaktivity práva** (zákaz spätného pôsobenia práva, ktorý zabraňuje, aby sa na právne vzťahy aplikovala právna norma nadobúdajúca účinnosť v budúcnosti)
- 17. princíp ústavného štátu** (niekedy označovaný ako princíp zvrchovanosti zákona, ktorý znamená, že žiadny právny predpis nemôže byť v rozpore s ústavou)
- 18. princíp slobody človeka a proporcionality** (znamená, že sloboda občanov môže byť obmedzená verejnou mocou len v miere nevyhnutnej na ochranu verejného záujmu)
- 19. princíp ústavno-konformného výkladu** (je základnou interpretačnou metódou právneho predpisu a znamená, že ak je ustanovenie právneho predpisu možné vykladať dvomi spôsobmi, tak sa použije výklad, ktorý je v zhode s ústavou)

* PRINCÍPY

- 20. princíp ochrany menšín** (prejavuje sa nielen v menšinových právach, napríklad národnostných, ale v celom systéme výkonu verejnej moci vrátane zákonodarnej)
- 21. princíp suverenity ľudu** (znamená ododenie legitimacy štátnych orgánov od ľudu)
- 22. princíp vlády väčšiny** (akékoľvek rozhodnutie v oblasti zákonodarnej, výkonnej, či súdnej moci vykonané kolektívnym orgánom je platné, ak zaň hlasovala minimálne nadpolovičná väčšina hlasujúcich)
- 23. princíp slobodnej súťaže politických síl** (premieta sa do slobodnej tvorby politických strán a do všeobecného, rovného, priameho volebného práva s tajným hlasovaním)
- 24. princíp verejnosti výkonu štátnej moci** (všetky štátne orgány musia konať s prístupom verejnosti, ktorý môže byť len výnimočne obmedzený, a majú právo na prístup k informáciám spojeným s výkonom verejnej moci)
- 25. princíp laického a neideologického štátu** (podľa neho štát sa nemôže viazať alebo preferovať nejakú ideológiu alebo náboženstvo)
- 26. princíp slobody podnikania a ochrany vlastníctva** (patrí k základným princípom moderného liberálneho štátu, ktorý zaručuje trhové hospodárstvo)
- 27. princíp sociálneho štátu** (je založený na rešpektovaní hodnoty každej ľudskej osobnosti a je spojený s vytvorením solidárnej spoločnosti)
- 28. princíp suverenity štátu** (zabezpečuje štátu najvyššiu moc na štátnom území, ktorá je nezávislá od akejkoľvek inej moci)
- 29. princíp územnej nedotknuteľnosti štátu** (limituje výkon práv najmä národnostných alebo územno-samosprávnych tak, aby nedošlo k zmenšeniu územia štátu)
- 30. princíp ochrany občianstva** (týka sa občanov, ktorí po prvé proti svojej vôli nemôžu stratiť občianstvo, po druhé nemôžu byť z územia štátu vyhostení a po tretie štát ich chráni aj v zahraničí)
- 31. princíp prechodu časti štátnej suverenity na Európske spoločenstvo a Európsku úniu** (príslušné štátne orgány sú ústavne zmocnené preniesť výkon svojich práv na nadštátne orgány Európskych spoločenstiev a Európskej únie)
- 32. princíp záväznosti práva Európskych spoločenstiev a Európskej únie** (právo Európskych spoločenstiev a Európskej únie sa priamo aplikuje na spoločenské vzťahy, ktoré sú predmetom jeho úpravy)
- 33. princíp aplikačnej prednosti** (vzťahuje sa na niektoré medzinárodné zmluvy, ktoré majú pri aplikácii prednosť pred vnútroštátnymi zákonmi).

*UMENIE

DRUH	CELKOVO	RELEVANTNÉ
Román	3	3
Poviedka	1	1
Tragédia	7	0
Komédia	2	1
Príslovie	4	4
Franz Kafka	3	2

* UMENIE

<p>Pl. ÚS 25/06</p>	<p>Pavel Holländer</p>	<p>Pokud je ovšem doporučení akceptováno a promítnuto do textu konkrétní obecné závazné vyhlášky, navrhuje její zrušení pro rozpor s ústavním pořádkem a zákony. Ministerstvo vnitra tím vytváří situaci, jež ukazuje, že absurdní svět románů Franze Kafky či Georga Orwella, divadelních her Samuela Becketta či Eugena Ionesca nemusí být a není toliko fikcí, nýbrž začasť je i životní realitou.</p>
<p>III. ÚS 291/03</p>	<p>Pavel Musil</p>	<p>Je notoricky známou skutečností, že tzv. „teoreticky možných verzí případu“ (tj. verzí, jejichž existenci hypoteticky připouštějí pravidla formální logiky), je zpravidla ohromné množství. Beletristickým příkladem takové teoreticky možné verze je známé vyústění detektivních románů, že „vrahem je zahradník“; taková verze je sice literárně efektní, ale naprosto nevystihuje realitu skutečné kriminality. Klást na orgány činné v trestním řízení požadavek, aby v každé jednotlivé trestní kauze se zabývaly všemi myslitelnými verzemi případu, by znamenalo naprosto nesplnitelný úkol, jehož prosazování by zcela paralyzovalo práci policie a trestní justice.</p>
<p>III. ÚS 150/99</p>	<p>Pavel Holländer</p>	<p>Bezvýjimečná aplikace ustanovení § 135 o.s.ř. v oblasti působnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích činí pak první z důsledků nálezu Ústavního soudu ve věci sp. zn. I. ÚS 28/94 neuplatnitelným (jedná se o sofistikovanější analogii známého principu, obsaženého ve slavném románu Josepha Hellera, Hlava 22). Ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona o mimosoudních rehabilitacích je tudíž ve vztahu k § 135 o. s. ř. ustanovením speciálním a umožňuje v daném rozsahu přezkoumat a posoudit i pravomocná konfiskační rozhodnutí.</p>

*UMENIE

Pl. ÚS 55/10	Stanislav Balík	Dobrá zpráva je v tom, že Ústavní soud právě vydává volné pokračování příběhů o královně Koloběžce 1. podařilo se, že napadený zákon obstál a zároveň neobstál. Dvousethlavému drakovi byla uťata většina jeho hlav, tyto se však mohou odkutálet pod sprchu živé vody a do shora uvedeného data stihnout přijetí téhož zákonného textu. Pouze pokud se to nepodařilo, vstala by možná z mrtvých již pár měsíců trouchnivějící předchozí právní úprava.
II. ÚS 775/06	Stanislav Balík	V této věci jsem hlasoval pro zrušení napadených rozhodnutí. Při hlasování jsem myslel na Kousek hovězího. Nádhernou povídku Jacku Londona z boxerského prostředí mám v paměti od prvního klukovského čtení. Úcta ke stáří či slabším a korektnost k soupeři, jinak řečeno dílčí prvky solidarity, se mi ukázaly být tak markantními hodnotami, že je nebylo lze přehlédnout ani v naturalisticky líčeném drsném prostředí...
Pl. ÚS 43/04	Stanislav Balík	Důvodem, proč jsem hlasoval pro přijatý výrok, není tedy ani v nejmenším obava, že by snad aplikace zrušeného ustanovení bývala mohla ovlivnit nezávislost soudcovského rozhodování, ale okolnosti, že o odejmutí dalšího platu soudců se zákonodárce pokoušel úspěšně či neúspěšně vícekrát, pravidelně a s krátkou periodicitou. Jistě to připomene lidové přísloví z Florencie z období před vystoupením Savonarolovým, které pravilo, že „večer se florentské zákony tvoří, ráno je už však konšelé boří“ (srov. J. Macek, Italská renesance, Praha 1965, s. 100). Tento nešvar pochopitelně kritizoval ve vztahu k související právní nejistotě i Dante Alighieri (srov. Dante Alighieri, Božská komedie, Očistec. Zpěv VI. 139-151, Praha 1995, s. 211).

* PL. ÚS 95/2011

- * Prijatím návrhu na ďalšie konanie dva dni predtým, ako sa mala uskutočniť nová/ďalšia (primárne) verejná voľba, a za stavu uvedeného v bode 9 sa ústavný súd pri rozhodovaní o pozastavení účinnosti niektorých napadnutých ustanovení ocitol v podobnej situácii ako Janko, najmladší z 12 synov sedliaka a neskorší kráľ ¹, ktorý pýtajúc sa svojho tátoša „... *na ceste zlatá podkova. Či ju mám zodvihnúť?*“ dostane takúto odpoveď: „*Keď zodvihneš, zle bude, keď nezodvihneš, bude horšie!*“
- * Indikujúc jeden zo zákonných predpokladov na prijatie dočasného opatrenia - potencionálnu existenciu vážneho nenapraviteľného následku - pozastavil ústavný súd účinnosť niektorých napadnutých ustanovení ².
- * Rozhodnutie o pozastavení účinnosti niektorých napadnutých ustanovení bolo vydané v Zbierke zákonov Slovenskej republiky 29. júna 2011, kedy formálne (vzhľadom na nižšie uvedené ústavný súd zdôrazňuje výraz formálne, pozn.) nadobudlo všeobecnú záväznosť.

¹ pozri Pavol Dobšínský, Prostonárodné slovenské povesti, Zlatá podkova, zlatô pero, zlatý vlas.

Dostupné na internete: <http://zlatyfond.sme.sk/dielo/585/Dobsinsky_Prostonarodne-slovenske-povesti-Prvy-zvazok/12>

² k *ratii decidendi* tohto rozhodnutia pozri predovšetkým bod 9 odôvodnenia uznesenia č. k. PL. ÚS 95/2011-15 z 15. júna 2011

* Odlišné stanovisko

L. Gajdošíkovej

- * Z jazykového hľadiska sa nazdávam, že formulácie použité v odôvodnení by mali tak po formálno-právnej, ako aj po obsahovej stránke spĺňať štandardy právneho jazyka, čo v niektorých častiach odôvodnenia nie je dodržané.
- * Pri spracovaní odôvodnenia niektoré formulácie podľa môjho názoru patria v mnohých jeho častiach skôr do slovesnej ľudovej tvorivosti (s. 7 - odvolanie sa na Dobšinského Prostonárodné slovenské povesti), v odôvodnení sa používajú hovorové slová s expresívnym podtónom (s. 9 - prechytráčiť, nachytať niekoho na hruškách) alebo hovorové slová, alebo slovné spojenia atypické pre právny jazyk a hodnotenie právnych súvislostí (s. 25, 26 - čo je/nie je v hre), vytvárajú sa „umelé termíny“ bez akéhokoľvek ďalšieho právneho významu (s. 9 - Sulíkov právny paradox), ktorých použitie je podľa môjho názoru v odôvodnení názoru ústavného súdu nenáležité.
- * Nazdávam sa, že vo vyjadreniach ústavného súdu, najmä v jeho nálezočoch, by sa mal používať štandardný právny jazyk, čo sa vzťahuje aj na odôvodnenie tohto nálezu, aj keď pre niekoho má právny jazyk možno príliš strohý charakter.

***ĎAKUJEM ZA POZORNOST!**